

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۰۳/۱۰/۲۰۲۲

محمد صالح گردش

ریشه تعدادی از کلمه های زبان پشتو در اوستا

(قسمت هشتم)

کلمه «در» در اوستا به معنی داشتن و دارا بودن است. چنان که در یسنا، هات ۳۱ بند ۷ و جا های دیگر. ممکن است مصدر «لرل» در زبان پشتو نیز از همین ریشه بوده باشد. به نظر من بر علاوه واج «ر»، واج های «د» و «ت» نیز گاهی در زبان پشتو به واج «ل» تبدیل گردیده اند چنان که در همین کلمه در، و هم کلمه «پیتهر» که در پارسی به هیأت «پدر» درآمده و در زبان پشتو به هیأت «پلار» کاربرد دارد. کلمه «لس» که در زبان پارسی به هیأت «ده» درآمده است و هم کلمه دست که در زبان پشتو به هیأت «لاس» استعمال می گردد. این کلمه ها از دید من کلمه های هم ریشه اند. شاید روند تغییر و سیر تحولی کلمه پیتهر چنین بوده باشد: پیتهر، پیلر، پلار. زبان پشتو از لحاظ داشتن واج یا اداء ها، از کاملترین زبان هاست. در همچو موارد ممکن به نظر می رسد که در زبان و رسم الخط پهلوی کمبود های وجود داشته و ممکن است که در زبان پهلوی در ادای تعدادی از کلمات اوستایی کوتاهی هایی صورت گرفته باشد و به یقین که بعضی واک ها را نداشته است و از جمله واک «ل»، راء، و بانگزیری از واک های قریب و نزدیک به آن زبان استفاده گردیده است.

«تهو» در اوستا یکی از ضمایر منفصل است چنان که این ضمیر در یسنا، هات ۴۴ بند ۳ آمده است. این ضمیر همان ست که در زبان پارسی «تو» و در زبان پشتو به هیأت «ته» درآمده است.

«رئوچنگه» به معنی روشنایی در اوستا کلمه یی ست که در یسنا، هات ۳۰ بند ۱ و در بند ۷ از هات ۳۱، در بند ۵ از هات ۴۴ و جاهای دیگر آمده است. این همان کلمه یی ست که در زبان پشتو نیز به هیأت «روبنانه» موجود است.

«خشپا» کلمه یی ست که در هات ۴۴ بند ۵ و در مهر یشت پاره ۵۰ آمده است. این کلمه در فرس هخامنشی خشپ xshap شده است. این همان کلمه یی ست که در زبان پارسی به هیأت شب و در زبان پشتو به هیأت «شپه» موجود است.

«اسپ» به معنی مادیان کلمه یی ست که در هات ۴۴ بند ۱۸ و جا های دیگر در اوستا آمده است. این کلمه در زبان پشتو به هیأت اسپه وجود دارد که همان هیأت اوستایی ست و اسب نر را در پشتو «آس» می گویند. کلمه آس در پشتو به یقین که یکی از هیأت های برجا مانده کلمه «آسو» در اوستاست و این کلمه اوستایی در هات ۴۴ بند ۴ و بسیار جاهای دیگر آمده است. کلمه آسو در زبان اوستایی به معنی تند و تیزی است که در گزارش پهلوی، تیز شده است و این کلمه در ترکیب کلمه های دیگری چون «آسپشت» یعنی تندتر که در مهر یشت پاره ۹۸ آمده است. نیز وجود دارد.

کلمه «ستئوت» کلمه یی ست که در هات ۳۰ بند ۱ و بند ۸ هات ۴۵ و جا های دیگر آمده است و این کلمه در پارسی ستایش و ستودن است. این همان کلمه یی ست که در زبان پشتو به هیأت «ستاینه» با جمله مشتقات آن موجود و کاربرد دارند.

وئین = وین کلمه اوستایی ست که در هات ۳۰ بند ۲ و جا های دیگر آمده است و این کلمه به معنی دیدن شده است که کلمه بین در پارسی نیز از همین ریشه است. پس فعل امر «ووینه» در زبان پشتو نیز از همین ریشه خواهد بود.

«فشرم» کلمه یی که در فقره های ۹-۱۱ فرگرد ۱۵ وندیداد آمده است و این کلمه در زبان های پهلوی و فارسی «شرم» شده است. این کلمه در زبان پشتو نیز به همین هیأت کاربرد دارد.